ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

Academic leadership of school administrators According to the Brahmavihara 4

ว่าที่ร้อยตรี ครรชิต ชัยกิจ
Acting Sub-lt Kanchit chaiyagit
กนกอร สมปราชญ์
Kanokorn Somprach
เอกราช โฆษิตพิมาณเวช
Ekkarat Kositpimanvet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
E-mail: pipisit1@gmail.com

(**Received**: October 31, 2021/ **Revised**: June 1, 2022/ **Accepted**: June 21, 2022)

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำความรู้ทักษะตลอดจนเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานทางวิชาการ โดยให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือปฏิบัติงาน โดยการดำเนินการบริหารดังกล่าวจำเป็นต้องใช้หลักธรรมมาประกอบเพื่อให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในบทความนี้ผู้เขียนใคร่นำเสนอพรหมวิหาร 4 เพราะมีความเห็นว่าธรรมดังกล่าวมีความตรงและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา อันได้แก่ เมตตา(ความรัก และปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา) กรุณา (การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยเจตนาบริสุทธิ์โดยปราศจากอคติ) มุทิตา(ส่งเสริมสนับสนุนแสดงความยินดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ได้รับรางวัลหรือประสบความสำเร็จ) อุเบกขา(ปฏิบัติตนกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยหลักการและเหตุผล ความซื่อสัตย์ เป็นกลางและมีความเที่ยงธรรม) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมดังกล่าวเพื่อความสุขของผู้ใต้บังคับบัญชา พัฒนาตนเองและสังคมให้ก้าวหน้าได้อย่างสมดุลยั่งยืนและสันติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; พรหมวิหาร 4.

ABSTRACT

The academic leadership of the school administrators is the ability of school administrators to lead Knowledge, skills and techniques be used for the benefit of academic operations by allowing personnel in collaborative educational institutions by carrying out such administration, IT is necessary to use the principles of Dharma in order to achieve qoals effectively. In this article the author would like to present the Dharma in accordance with the principles of the Brahma Vihara. 4 because in my opinion the dharma is very appropriate and especially important for the administrators of the educational institutes, Namely “Metta” (Giving love, pity and goodwill to his subordinates), “Karuna” (Helping with the intention of pure without

prejudice), “Mudita” (Promotes Support, congratulate the subordinates who have received the award or Successful), “Upekkha” (Behaves with subordinates with principles, reason, honesty. And equality) Educational institution administrators should use the aforementioned Dharma principles for the happiness of their subordinates. Self and society to progress in a sustainable and peaceful balance.

Keywords: Academic Leadership; Brahmavihara 4.

1. บทนำ

แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574 ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ฉ) ซึ่งหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาคือการปฏิรูปทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการผลักดันการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562: 2) ครูคือตัวจักรสำคัญในการสร้างคนสมัยใหม่ครูต้องมีแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้คนรุ่นใหม่พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาใหม่ๆ พัฒนาตนเอง สังคม ให้ก้าวหน้าได้อย่างสมดุลยั่งยืนและสันติ ประสิทธิภาพของการสอนของครู อันจะส่งผลให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนที่ตั้งใจอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ (กำพล ธนะนิมิต, 2560: 34) ดังกล่าวนี้ ครูจึงเป็นส่วนสำคัญต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาหรือผู้สำเร็จการศึกษาเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอย่างหนึ่ง ดังนั้นครูควรเป็นผู้มีสมรรถภาพทั้งด้านความรู้ทักษะเจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่จึงจะสามารถพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพตามต้องการได้ (วนิดา อธิกิจไพบูลย์, 2562: 15)

นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงในโลกโลกาภิวัตน์แล้วปัญหาจากการจัดการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญของประสิทธิภาพการสอนของครูดังจะเห็นได้จากผลการประเมินและการทดลองโดยองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศชี้ว่าคุณภาพนักเรียน ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำและด้อยกว่านานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก (ช่วงปี 2544-2548) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้สะท้อนวิกฤตคุณภาพการศึกษาไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างชัดเจนว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้มาตรฐานขั้นต่ำตามหลักเกณฑ์ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องเลือกประมาณ 1 ใน 3 และอีกประมาณ 2 ใน 3 (มากกว่า 2 แห่ง) ไม่ได้มาตรฐาน นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการรุจตามหลักสูตรต่ำและผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 2 (ช่วงปี 2549-2553) กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (2.75) พบว่ามีค่าเฉลี่ยผลการประเมิน 14 มาตรฐาน ได้ระดับดี มีสถานศึกษาที่ได้รับการรับรอง

12,268 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.07 และไม่ได้รับการรับรอง 3.247 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.93 และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 3 (ช่วงปี 2554-2558) พบว่าสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวนถึง 2,295 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.74 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ ช่วงปี 2560-2574)

ความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารงานวิชาการโดยเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในชั้นเรียนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ละอองดาว ปะโพธิง, 2562: 14) มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ การเรียนรู้ การบริหาร การจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ (เกียรติชัย ศรีระชัย, 2562 : 26) การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดอันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 35) ภาวะผู้นำด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีความสำคัญเมื่อบรรยากาศของสถานศึกษาเป็นบรรยากาศที่แสดงว่าเห็นคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จได้จึงเป็นการยากที่จะไม่เรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดคาดหวังมากกับผู้เรียน (Krug, 1992; อ้างใน ไกศิษฏ์ เปลรินทร์, 2562: 88) การสอนของครูที่มีประสิทธิภาพนั้น ความมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพของครู และนำมาซึ่งความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพในสถานศึกษาโดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้อย่างชัดเจน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงออกถึงความรู้ความสามารถในการโน้มน้าวครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ให้นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำความรู้ทักษะตลอดจนเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานทางวิชาการ โดยให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (นาวา สุขรมย์, 2560: 8) เป็นความสามารถของผู้บริหารศึกษาในการโน้มน้าวจูงใจหรือชี้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็น ภารกิจหลักของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สิร์รานี วสุภัทร, 2561: 29)

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของเศรษฐกิจ ฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ที่ปัจจัยในการผลิตและแข่งขันกำลังเปลี่ยนไปเป็นปัจจัยที่ไม่อาจจะต้องได้มากขึ้น เช่นความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการค้าข้ามประเทศที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นสื่อ ดังนั้นการพัฒนานวัตกรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์การสร้างจุดยืนที่เข้มแข็งเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความอยู่รอดการเจริญเติบโตและการสร้างสมรรถนะในการแข่งขันอย่างยั่งยืน สภาวการณ์ดังกล่าวไม่ได้จำเพาะอยู่แต่ในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น การบริหารกิจการที่เกี่ยวกับสาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์นี้ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพในการทำให้กิจการดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างไร้พรมแดน จึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทาง

ที่พึงประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2561: 41) จากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเข้าสู่ยุคนวัตกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 หมวด 9 เทคโนโลยีทางการศึกษามาตราที่ 64 ที่กำหนดว่ารัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนตำราหนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดย เสรีอย่างเป็นธรรม และมาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ หากมีการดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าวจะทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้กับการบริหารและการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีแนวคิดที่ควรพิจารณาอัน ได้แก่ ความหมายของผู้นำ ความหมายของภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา หรือองค์กรอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ผู้ร่วมปฏิบัติงาน เชื่อมั่น ศรัทธา ร่วมมือร่วมใจ ให้สามารถทำงานร่วมกัน สู่เป้าหมายที่ต้องการได้จากการศึกษา ความหมายของภาวะผู้นำ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของภาวะผู้นำ ไว้หลายท่าน ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปความหมายของ ภาวะผู้นำ ได้ว่าหมายถึงพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวชักจูงผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติตามความต้องการและวัตถุประสงค์ที่ผู้นำตั้งไว้ เพื่อความสำเร็จขององค์กร โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย การติดต่อประสานสัมพันธ์ โดยวิธีการต่างๆ ผู้บริหารนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการทางการศึกษาของผู้บริหารเป็นผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก โดยทั่วไปคุณลักษณะของผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีมีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไข มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคลิกทั่วไปและเข้าใจในสังคม มีความอดทนและความรับผิดชอบสูง มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และได้รับการเคารพนับถือ ผู้ซึ่งมีความช่วยเหลือผู้อื่นและมีความยุติธรรมลักษณะดังกล่าวไม่ได้หาได้ง่ายๆ ในสถานศึกษา ที่หายากยิ่งกว่านั้นคือภาวะผู้นำ (ธร สุนทรายุทธ, 2561: 325) ความสำคัญของภาวะผู้นำอีกนัยหนึ่งก็สามารถที่จะพูดได้ว่าเป็นศิลปะอันจำเป็นและสำคัญยิ่งของนักบริหารในการที่จะนำหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้ที่จะเป็นผู้นำต้องมีหน้าที่สำคัญหลายประการมีความสามารถมากกว่าสมาชิกในกลุ่มอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานเพื่อการปฏิบัติงาน ใช้ความสามารถในการตัดสินใจ การใช้แรงจูงใจ การสร้างอุปนิสัย มีความรับผิดชอบ ตอบสนองความต้องการของผู้ร่วมงาน มีเป้าหมายที่ชัดเจนและเหมาะสม (ภัทรนันท์ อิงภู, 2562: 13)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับวงการเพราะจะเพิ่ม เสริมความสำเร็จขององค์กรในระยะยาวงานของภาวะผู้นำจึงไม่ใช่เป็นการดำเนินงานตามกรอบงานประจำ แต่จะเป็นการดำเนินงานให้เกิดผลที่สร้างสรรค์ต่อองค์กร ใช้แนวคิดหรือทฤษฎีใหม่เพื่อพัฒนาองค์กรภายใต้สถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง จากข้อความข้างบน สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว ในการพัฒนาองค์การหรือโรงเรียนในการทำหน้าที่เป็นผู้บริหารหรือผู้นำในการริเริ่ม สร้างกระบวนทัศนคติใหม่ๆ และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาไปในทิศทางที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างสรรค์การดำเนินงานต่างๆ ภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคมาตรฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่มีความซับซ้อนขึ้น สถานศึกษาในยุคนี้จึงต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายและมีความแตกต่างจากสถานศึกษาในยุคก่อนอย่างมาก ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญคือผู้นำทางวิชาการ และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถตัดสินใจในทางที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามที่คาดหวังไว้ (รุ่งนภา บุตราวงศ์, 2562: 60) สำหรับบทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานอกจากการทำหน้าที่บริหารสถานศึกษาและการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว ยังต้องแสดงบทบาทของความเป็นผู้นำในหน้าที่นั้นๆ ด้วย การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารที่สามารถนำและบริหารบุคคลเตรียมให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างจริงจัง บรรลุผลสำเร็จให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ส่งผลให้ ผลิตทางการศึกษามีคุณภาพพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และการมีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ ดี เก่ง มีความสุข ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (ธัญญลักณ์ ผาภูมิ, 2561: 24)

จากความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นบทความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญโดยตรงต่อการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสนับสนุนการกำกับติดตามและการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการอีกทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถบริหารปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้นรวมถึงส่งเสริมให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจที่ตั้งไว้

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

สิ่งที่ท้าทายความสามารถ คือ ความสามารถนำพาองค์กรของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการได้หรือไม่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการจะมองเห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นโอกาส การทราบวิธีการค้นหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการที่ถูกต้อง และทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการอย่างมีประสิทธิผลทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร ได้แก่ ด้านนโยบายการสร้างอนาคต ด้านวิธีการอย่างเป็นระบบในการมองหาและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงวิชาการ ด้านวิธีที่ถูกต้องในการสร้างความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้านนโยบายในการสร้างสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการกับความต่อเนื่อง เพราะนโยบายการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเป็นระบบ สามารถสร้างจิตสำนึกให้องค์กรในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ อีกทั้งยังทำให้องค์กรมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้บทบาทสำคัญ 1) การทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ (To Make the Change in Academic) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากการแข่งขันที่ไร้พรมแดน โลกกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและข่าวสาร ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อผู้นำเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการแล้วก็จะสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการได้ โดยการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา มีผลกระทบหรือมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร 2) ผู้นำต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ

(Academic Leadership to Change Intervention) ของแผนปฏิบัติการในการปรับแต่งสิ่งต่างๆ ให้แตกต่างจากเดิม โดยอาจจะกระทำอย่างรวดเร็วหรือกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป การบริหารความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการนั้น จะต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการก่อนแล้วจึงกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์แล้วจึงนำไปปฏิบัติตามแผนที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกคนในองค์กร มีการเสริมแรงให้กับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการโดยการชี้แจงให้บุคลากรในองค์กรทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการหรือการปรับปรุงที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแสดงความขอบคุณต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการแล้วจึงทำการประเมินผลต่อไป 3) การเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ (Academic Change Agent) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ หรือมีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการภายในองค์กรเพื่อพัฒนา เน้นผลการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมมากกว่าการเน้นไปที่ผลงานของแต่ละคนในองค์กร ให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ถึงผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และวิกฤตการณ์ต่างๆที่องค์กรเผชิญอยู่ เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค 4) การเป็นนักคิด นักพัฒนาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลก (The Thinkers Developers keep Pace with the Academic Changing World) มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ และไม่ยึดติดต่อสิ่งใด 5) การบริหารงานแบบประชาธิปไตย (Democratic Administrational) รับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร 6. การเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น (Organization is Coordinating a Smooth Operation) มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และประสานงานนอกองค์กรให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมคิด ร่วมจัดการศึกษา 7) การประนีประนอม (Compromise) ผู้นำต้องพยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้งในองค์กร เป็นผู้ประนีประนอมเมื่อเกิดปัญหา 8) การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ผู้นำต้องสนับสนุนให้ทุกคนทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำรายงานมาประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบ 9) การประชาสงเคราะห์ (Public Welfare) ผู้นำจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงาน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทุกคนมีความก้าวหน้า การให้อภัย การตักเตือน การเป็นกัลยาณมิตร ทักษะของภาวะผู้นำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) เมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ยิ้มแย้มแจ่มใส มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่งขึ้นไป ให้ความรักใคร่ปรารถนาดี มีไมตรี ให้ความสุขความเจริญ หวังให้เขาเจริญด้วยความรู้ความสามารถอันเป็นทางให้เกิด ลาภ ยศ และชื่อเสียง (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยฺมงฺคโล), 2552: 117) 2) กรุณา มีความหวังดีเมื่อเห็นอื่นมีความทุกข์ร้อน ตกทุกข์ได้ยาก มีจิตคติจะช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ตลอดเวลา มีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ และเพื่อนร่วมโลก (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2541: 8-9) 3) มุทิตา มีความยินดีเมื่อคนอื่นได้ดี ชื่นบาน มีความเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ พลอยชื่นชมยินดีตามด้วยคุณธรรม มุทิตาธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551: 161) 4) อุเบกขา มีการวางตัวเป็นกลาง มีความวางเฉยไม่เสียใจ ไม่ดีใจเมื่อสถานการณ์ไม่เอื้อที่จะแสดงพฤติกรรม ตามคุณธรรมความมีเมตตา กรุณา และมุทิตาจิตได้ (ปัญญานันทภิกขุ (ปั่น ปญฺญานนฺโท), 2541: 188) ซึ่งผู้เขียนใคร่นำเสนอรายละเอียดเป็น 4 ประเด็นดังนี้

ตารางแสดงองค์ประกอบนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้/สาระหลักเพื่อการวัด
1.เมตตา (ความรัก ความปรารถนาดี)	การดำเนินงานของผู้บริหาร ด้วยความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีไมตรีต่อครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีความปรารถนาดีอยากให้มีความสุข หวังให้เขาเจริญด้วยความรู้ ความสามารถอันเป็นทางให้เกิด ลาภ ยศ และชื่อเสียง รักษาตนให้ได้รับความสุขโดยสวัสดิภาพเมตตาธรรมเป็นเครื่องบำรุงอัธยาศัย	การปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มอบหมายงานโดยคำนึงถึงความรู้และความสามารถของ บุคลากร ส่งเสริมครูและบุคลากร จัดให้มีการนิเทศภายใน ส่งเสริมการให้โอกาสและการมีอิสระในการเลือกที่จะเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน ส่งเสริมครูและบุคลากรวัดคุณลักษณะผู้เรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการสังคมและทักษะให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไต่ถามทุกข์สุขของบุคลากรอย่างทั่วถึงส่งเสริมครูและบุคลากรเข้าอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงาน ส่งเสริมครูและบุคลากร จัดการเรียนรู้โดยมุ้งเน้นการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม หลักการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการ ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอมรม การนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของ บุคลากรอย่างเหมาะสม สนับสนุนครูและบุคลากร ใช้เครื่องมือในการตรวจสอบผลการเรียนของนักเรียนกระตุ้นและส่งเสริมครูและบุคลากรใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(ICT)ในการจัดการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีความปรารถนาดีต่อบุคลากร ไม่พูดจาส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น พร้อมให้คำปรึกษา แนะนำ และรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรด้วยความจริงใจ จัดทำรายงานผลทางการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน

2.กรุณา(ช่วยเหลือเกื้อกูลเมื่อเห็นความเดือดร้อนของผู้อื่น, ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ)	การดำเนินงานของผู้บริหาร ด้วยการคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ มีความหวังดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ร้อน ตกทุกข์ได้ยาก ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง มีความความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ ร่วมโลก	การปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้ความช่วยเหลือและจัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนนักศึกษา ให้คำชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่ทำให้เกิดโทษแก่บุคลากร จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเห็นอกเห็นใจบุคลากรเมื่อมีความทุกข์ การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการสังคมและทักษะ ผลักดันครูและบุคลากรในการพัฒนาผู้เรียนตามสภาพจริงเพื่อให้เกิดการบูรณาการทางด้านชีวิตและสังคมของนักเรียน ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ หลักการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการมีเจตนาบริสุทธิ์ที่จะช่วยเหลือบุคลากร ในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข โดยปราศจากอคติ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือบุคลากร เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน การนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร มีระบบการลาตามเหตุผลความจำเป็นแล้วแต่กรณี โดยไม่ถือว่าเป็นการขาดงาน จัดข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีการจัดศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ จัดสวัสดิการภายในสถานศึกษาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของ บุคลากร ให้ความช่วยเหลือบุคลากรตามกำลังความสามารถ

3.มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี)	การดำเนินงานของผู้บริหาร ด้วยการมีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ชื่นบานในเวลาที่ผู้อื่นได้รับความดี มีความเจริญด้วยความรู้ความสามารถ เจริญด้วย ลาภ ยศ และชื่อเสียง พลอยชื่นชมยินดีตามด้วยคุณธรรม มุทิตาธรรมเมื่ออยู่ในดวงจิตผู้ใด ผู้นั้นย่อมปราบปรามซึ่งความริษยา อิจฉาตาร้อนในคุณงามความดีของผู้อื่นได้รับความดี	**<u>การปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน</u>** ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ใช้ภาวะผู้นำเพื่อให้ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนรู้ **<u>การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการสังคมและทักษะ</u>** ยกย่อง สรรเสริญ บุคลากร ที่ทำประโยชน์ให้กับสถานศึกษา ชื่นชมและยินดีต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยความจริงใจ

4. สรุป

สถานศึกษาจะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ไม่ได้ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำอย่างแท้จริง หรือมีภาวะผู้นำที่ไร้ประสิทธิผล เพราะการจะสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ต้องอาศัยทั้งความรู้ ความตั้งใจจริง การสร้างแรงดลใจ การกระตุ้นความคิด การเป็นแบบอย่างแก่ผู้ตามโดยการปฏิบัตินำแก่ผู้ตาม โดยเฉพาะการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษา โดยมีความรู้ความสามารถและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบไปด้วย เมตตา (สงสาร ให้ความรัก ปรารถนาดี) กรุณา (ช่วยเหลือเกื้อกูล) มุทิตา (ความยินดี) อุเบกขา (การวางตัวเป็นกลาง ได้อย่างมีคุณภาพ นำพาให้ประเทศชาติเจริญ หรืออาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลจะส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติด้วยความพากเพียรเป็นอย่างมากจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ซึ่งผลที่ได้รับก็คือสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลอย่างแท้จริงและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือคุณภาพของผู้เรียนที่พร้อมจะออกไปสู่สังคมภายนอกต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร:กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2560). *บทบาทต่อการจัดการเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2563. จาก https//person. Mwit. ac.th/01-Statutes/National Educacaton.pdf.

กำพล ธนะนิมิต. (2560). *การวิเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและวิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เกียรติชัย ศรีระชัย. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ไกศิษฏ์ เปลรินทร์. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธร สุนทรายุทธ. (2561). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป: ทฤษฎีวิจัยและปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

ธัญลักษณ์ ผาภูมิ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีระ รุญเจริญ. (2561). *สู่ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: ขุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์.

นาวา สุขรมย์. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ปัญญานันทภิกขุ (ปั่น ปญฺญานนฺโท). (2541). *หน้าที่ของคน (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2541). *พระในบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: คาธาวรรณการพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์ พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยฺมงฺคโล). (2552). *หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์: คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี*. ราชบุรี: มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายราม.

ภัทรนันท์ อิงภู. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

รุ่งนภา บุตราวงศ์. (2562). *หลักสูตรอิงมาตรฐานการพัฒนาสู่คุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

ละอองดาว ปะโพธิง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วนิดา อธิกิจไพบูลย์. (2562). *ความพึงพอใจของนักเรียนนักศึกษาต่อคุณภาพการสอนของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สิร์รานี วสุภัทร. (2561). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.